

DOCEAR: POPIS A POROVNÁNÍ SE SYSTÉMY ZOTERO A MENDELEY

Jan Hendl

Anotace

Výzkumník se v mnoha fázích práce neobejde bez důkladné rešerše příslušné literatury. V dnešní době seznam článků na dané téma dosahuje v medicíně hodnot stovek až tisíců položek. Bez pomoci počítače se výzkumník stěží obejde. Systém pro správu dokumentů Docear představuje novější příspěvek k moderním programům, které podporují výzkumníky při organizování velkého množství dokumentů. Docear nabízí výzkumníkovi obsáhlou programovou infrastrukturu pro tuto činnost. Jde o vyhledávání literatury, pdf čtečku, manažera pro organizování literatury, podporu procesů mind mapping a přípravy nového článku. Také umožňuje extrakci meta-dat a automatické doporučování nových článků. Docear představuje konkurenci pro podobné systémy (např. Zotero nebo Mendeley) i v tom, že je volně dostupný. Provádíme srovnání zmíněných systémů.

Klíčová slova

počítačový program, osobní bibliografie, Zotero, Mendeley, Docear

1. Úvod

Úplné a správné záznamy o citované literatuře ušetří čas a zamezují frustraci, jestliže se vracíme později k literatuře a k jejím zdrojům. Proto se výzkumníci zajímají o počítačové programy pro správu literatury. Jsou k dispozici volně dostupné i komerčně distribuované. Jejich přehled najdeme například na anglické Wikipedii. Rozsáhlé hodnocení a porovnání je provedeno v dokumentu knihovny Mnichovské Technické University. Jeho autoři hodnotí 8 takových programů (Docear, Mendeley, Zotero, JabRef, Citavi, RefWorks, Colwiz a EndNote). Někdy je nazýváme bibliografické manažery. V příspěvku na Medoft 2013 jsme se seznámili s programy Zotero a Mendeley, což jsou novější programy správy bibliografických záznamů. Jejich dobrou vlastností je skutečnost, že jsou volně dostupné. Takový je i nejnovější program Docear, o němž chceme v našem příspěvku referovat.

Firma Thomson ISI ResearchSoft šíří na komerční bázi programy velmi populární mezi výzkumníky: EndNote, ProCite and Reference Manager. Jejich popisy nalezneme na WWW stránkách:

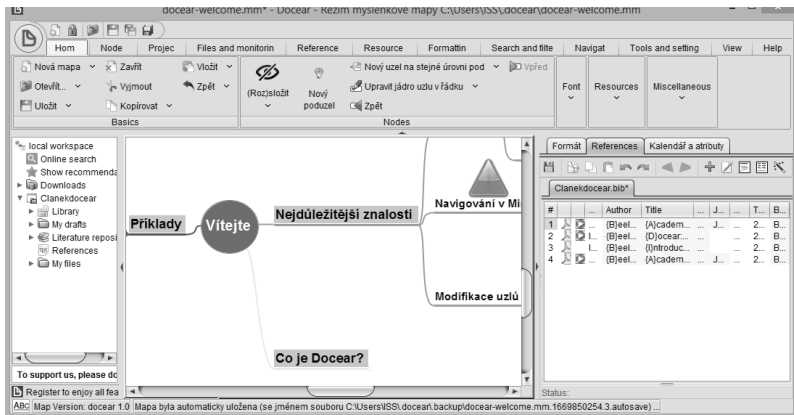
- <http://www.endnote.com/>
- <http://www.procite.com/>
- <http://www.refman.com/>

2. Program Docear

Docear (www.docear.org) představuje systém programů pro spravování literatury ("academic literature suite"). Je mladším konkurentem systémů Zotero

a Mendeley. Podobně jako Microsoft Office, který spojuje několik aplikací pro kancelářské práce, Docear je vhodný pro pracovníky v oblasti výzkumu a školství. Jde v tomto systému o propojení správy literatury pomocí programu BibText a JabRef, o možnost práce s pdf soubory a používání procedury mind mapping pomocí programu Freeplane. Docear je napsán v jazyce Java. Název Docear má dva významy. Vyslovuje se podobně jako "dog ear", což je anglické označení pro ohnutý růžek stránky v knize používaný často jako záložka. Latinsky znamená "docear" "budou mne učit".

Poprvé byl program autory (J. Beel, B. Gipp et al.) představen v roce 2011. Docear má dvě hlavní vlastnosti, které ho odlišují od mnoha jiných podobných programů. Je možné pomocí něho importovat PDF záložky, poznámky a zdůrazněný text. Docear dokáže otevřít PDF soubor označený záložkou. Zadruhé, veškeré informace jsou strukturovány pomocí procedury mind mapping pro vytváření myšlenkových map. Informace v tomto zobrazení se spravují mnohem efektivněji než dosavadní jednoduché seznamy odkazů. Obrázek 1 zobrazuje základní rozhraní systému Docear s jednoduchým grafem mind mappingu resp. myšlenkové mapy.

Obrázek 1 – Vstupní rozhraní systému Docear

Myšlenková mapa (někdy také mentální mapa) je grafické uspořádání konceptů nebo klíčových slov, doplněné spojnicemi vyznačující vzájemné vztahy a souvislosti. Může být využívána například k učení, plánování nebo k zachycení a řešení problémů. Mezi hlavní výhody myšlenkových map patří okolnost, že jasně zachycují podrobnosti jako celek, tím umožní vnímat danou problematiku komplexně a přesto uspořádaně. Proto lze využít i v programech, které podporují myšlenkovou činnost výzkumníka, což je případ Docear.

Integrace jednotlivých modulů v Docear zajišťuje dobrou výměnu dat mezi nimi. Všechny druhy položek a informací (dokumenty, anotace, odkazy, poznámky atd.) jsou dostupné, když je výzkumník potřebuje: v manažeru

bibliografických záznamů, v PDF čteče, při psaní článku atd. Například jestliže výzkumník otevře PDF dokument, jsou automaticky zobrazeny meta-data dokumentu (autor, rok, časopis atd.). Také může uživatel přetáhnout PDF dokument do rozepsaného článku a bibliografické údaje se automaticky zařadí do seznamu použité literatury v článku.

Každý modul v Docear je vyměnitelný. Netýká se to pouze modulu pro vytváření myšlenkových map. To znamená například, že si můžeme zvolit jiný PDF prohlížeč nebo jiného správce bibliografických záznamů. Docear poskytuje doporučení vědecké literatury i konference a časopisy, kde autor může článek uveřejnit. Také bude možné v novějších verzích se spojit i s autorem, který pracuje na podobném problému.

Uvádíme přehledně důležité vlastnosti systému Docear:

- Integruje všechny hlavní vlastnosti požadované při vyhledávání literatury, její organizaci a vytváření.
- Importuje a spravuje články v PDF formátu.
- Strukturuje informace pomocí mind mappingu.
- Používá standardní formáty (FreMind/Freeplane, XML, BibTex, PDF).
- Využitelný jako náhrada správců odkazů Zotero nebo Mendeley.
- Je volně dostupný, uživatel může mít všechna data pouze na svém disku.
- Provádí extrakci meta-data z PDF souborů.
- Monitoruje nové soubory.
- Je možné ho provozovat pod Windows, Linuxem nebo MacOS.
- Synchronizace mezi počítači uživatele.
- Ukládání dat se službou identifikace verze databáze.
- Je možné číst data pomocí Android aplikace.
- Možnost online ukládání záloh.

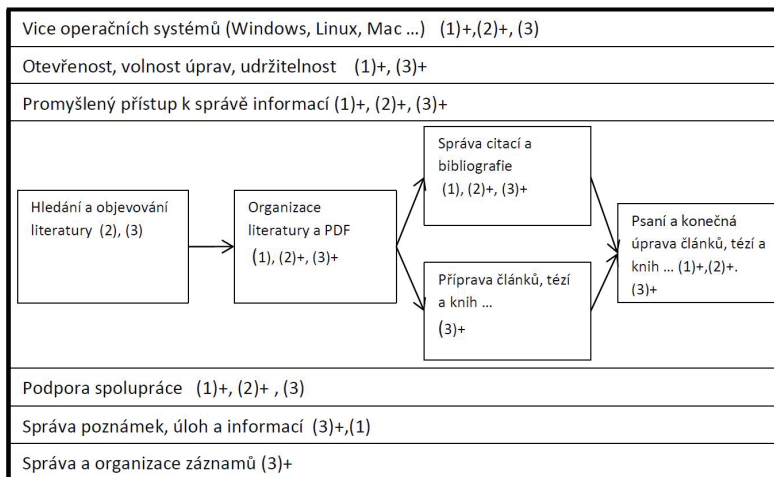
3. Srovnání systémů Zotero, Mendeley a Docear

Novější programy pro osobní správu literatury jsou mnohem propracovanější než předchozí generace těchto systémů. Měly by podporovat (1) hledání literatury, (2) její organizování a anotování, (3) přípravu článků, kvalifikačních prací (téží) a seminárních prací, (4) organizování odkazů, (5) psaní seminárních prací článků, téží, knih atd. Navíc se studenti i výzkumníci zajímají o možnosti jako jsou (6) podpora sociálních sítí nebo spolupráce ve skupině, (7) tvorba a správa poznámek nebo úkolů, obecně uspořádávání informací nebo (8) správa souborů. Také je nutné, aby celý programový systém byl (9) dostupný pro různé druhy počítačů a operačních systémů, (10) dokázal pracovat s tabulkami, s vyhledávací a byl (11) otevřený a volně dostupný.

Například ve spojitosti s problematikou operačních systémů je zřejmé, že při komunikaci s kolegou, který využívá jiný typ operačního systému, bude spolupráce mnohem jednodušší, jestliže bude využívat stejný systém pro správu literatury. Migrace z jednoho počítačového systému do druhého je usnadněna,

pokud nemusíme změnit jednotlivé programy, tedy i správce literatury. Čím více je operačních systémů, pod kterými programový systém funguje, tím lépe.

Obrázek 2 v sobě obsahuje posouzení jednotlivých vlastností jednotlivých systémů pro správu literatury podle kritérií, které jsme popsali.

Obrázek 1 – Srovnání systémů Zotero (1), Mendeley (2) a Docear (3)
(symbol a + – výborné, pouze symbol – průměrné, scházející symbol – horší vlastnosti)

Tabulka 1 uvádí přehledně jednotlivé lepší a horší vlastnosti systémů Zotero, Mendeley a Docear.

Zotero	Mendeley	Docear
✓ Celkově nejlepší dodatky pro zpracování textů.	✓ Výborná extrakce meta-dat z PDF souborů.	✓ Výborná správa informací.
✓ Výborné dodatky obecně, což vyrovnává nedostatky základní verze.	✓ Automatické přejmenování PDF souborů.	✓ (Všechno v jednom okně).
✓ Nízká cena režimů spolupráce, udržitelný systém.	✓ Integrovaná sociální síť.	✓ Dobrá správa PDF, hlavně anotace.

Zotero	Mendeley	Docear
✓ Velká a aktivní komunita.	✓ Jednoduché používání.	✓ Atraktivní vlastnosti (správa souborů, příprava dokumentů, poznámkování a správa úloh).
✓ Zdrojový kód přístupný, není nutné ukládat data v cloudu.	× Drahé režimy spolupráce.	✓ Otevřený kód, standardní formáty záznamů (BibTex).
× Průměrná správa PDF (v základní verzi).	× Má některé negativní vlastnosti (nucená registrace, ukládání dat v cloudu, PDF je nestandardní).	× Bez verze pro mobily.
× Neobsahuje systém doporučení literatury, bez vyhledávání literatury.	× Bez možnosti přípravy dokumentů.	× Nemá verzi pro internet.
× Bez možnosti vytvářet dokument, bez správy poznámek a úloh.	× Spolupráce s externími prostředky obtížná.	× Bez integrované spolupráce.
× Spolupráce s externími prostředky obtížná.		× Bez dodatků pro Word atd.
		× Bez automatické změny jména PDF souborů.
		× Obtížné se naučit.

Tabulka 1 – Vlastnosti systémů Zotero, Mendeley a Docear

✓ Označuje dobré zpracování vlastnosti

× Označuje horší zpracování vlastnosti

Pokud nás zajímá systém, který je dostupný na více platformách, pak jsou volbou Zotero nebo Mendeley. Docear nemá verzi pro internet a mobily. Otevřené a udržitelné jsou systémy Docear a Zotero. Mendeley neposkytuje zdrojový kód a existuje nebezpečí, že jednoho dne bude dostupný pouze za peníze. Jednoduchým rozhraním se vyznačují systémy Zotero a Mendeley. Rozhraní Docear

umožňuje důkladnější a hlubší orientaci v literatuře o řešené problematice. Zotero a Mendeley je určen pro uživatele, který hledá jednodušší prostředek. Pro skutečně vědeckou práci je výhodnější používat Docear. Mendeley a Docear mají výhodné vlastnosti při vyhledávání literatury a objevování. Pokud chceme pracovat intenzivně s PDF dokumenty, pak se rozhodneme pro práci s Docear nebo se systémem Mendeley. Ten je silný v extrakci meta-dat a při přejmenování souborů, jeho prohlížeč má však omezení. Docear umožňuje výběr různých PDF čteček a má lepší volby pro třídění a prohlížení PDF dokumentů a jejich anotaci. Zotero má dobré schopnosti pro správu PDF dokumentů, když uvážíme jeho různé dodatky (add-ons). Pokud nás zajímá subsystém pro správu bibliografických záznamů, pak jsou všechny tři systémy na stejné úrovni. Docear podporuje tvorbu článku pomocí dobrého přístupu k bibliografickým záznamům a poznámkám. Při psaní článků, tézí nebo knih mají všechny tři programy své slabosti. Docear využívá WORD a LaTeX. Docear má výhodu, protože můžeme vyexportovat dokument ve formátu WORD. Zotero má add-ons pro MS Word, MS Word pro Mac, LibreOffice a OpenOffice. Jeho add-ons mají více vlastností než podobné dodatky pro Mendeley. Mendeley podporuje dobrou sociální síť. Pro spolupráci jsou výhodné systémy Zotero a Mendeley. U programu Mendeley však musíme počítat s určitými finančními náklady. Docear je v tomto smyslu výhodný, jestliže kolegové používají jiné systémy a zároveň chceme šetřit finanční náklady a zároveň nechceme ukládat data v cloudu. Mnoho vlastností parciálních řešení (správce souborů, organizování poznámek, úkolů, obecných informací) integruje Docear.

4. Souhrn

Výzkumníci potřebují organizovat své zdroje informací uložené v počítači. Významným pomocníkem jsou osobní správci literatury, počítačové programy dostupné na komerční i nekomerční úrovni.

Software pro správu bibliografických citací umožňuje ukládat, třídít a prohledávat databáze citací i plných textů. Častým formátem uložení plných textů je PDF formát. Záznamy v databázi tvoří články (případně s plným textem), knihy, kapitoly knih, disertace, ale i internetové stránky, dopisy atd. Příslušné záznamy je možné vkládat ručně nebo jsou přímo importované z knihovnických katalogů nebo komerčních databází. Jakmile jsou záznamy v databázi, uživatel může provést vyhledávání na specifické téma, vytvářet seznamy bibliografie pro své články a využívat přitom styly používané daným časopisem. Také odkazy je možné vkládat do textu přímo v použitém textovém editoru (např. MS Word). Podle použitého programu je možno využívat další typy podpory práce na článku a při výzkumné činnosti.

Systém Docear patří k nejnovějším programům pro správu literatury na počítači uživatele.

Literatura:

- [1.] Docear: Hodnocení (<http://www.docear.org/2014/01/15/comprehensive-comparison-of-reference-managers-mendeley-vs-zotero-vs-docear/>, staženo 2.2.2016)
- [2.] Univerzitní knihovna, Technická Univerzita Mnichov (2015), Reference Management Software Comparison – 5th Update (June 2015), (<https://mediatum.ub.tum.de/doc/1274008/1274008.pdf>, staženo 2.2. 2016)

Kontakt:

Prof. Jan Hendl

FSV UK – katedra sociologie

U Kříže 8 a 10

158 00 Praha 5 – Jinonice

e-mail: jan.hendl@fsv.cuni.cz